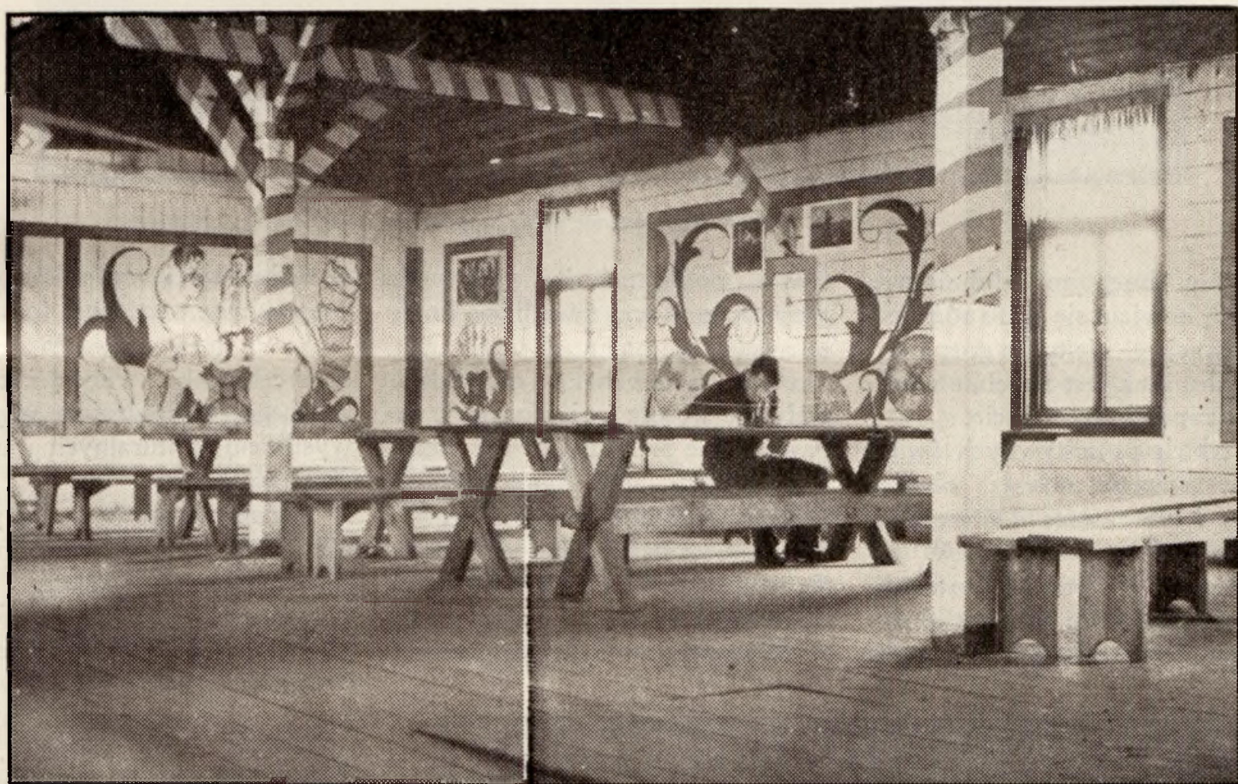
NR 11

POLSKA

Dbajmy o naszą świetlicę

W pięknie przystrojonej świetlicy zbieramy się, aby uczyć się i bawić.

Ponieważ w życiu kulturalnym Polaków zagranicą praca w świetlicy odgrywa poważną rolę, poświęcamy bieżący numer „Polski" tematowi — Jak urządzić świetlicę.

Sądzimy, że zawarte w nim wskazówki i pomysły dekoracyjne ułatwią pracę kierownikom świetlic i klubów polskich zagranicą.

REDAKCJA.

Świetlica jest jedną z najstarszych form gromadnego i zespołowego życia ludzkiego. Jest płaszczyzną, ośrodkiem stanowiącym punkt zborny dla ludzi, którzy w wolnym od pracy czasie pragnęli wyżyć się kulturalnie w zwartej gromadzie.

Takie początkowe, niezorganizowane świetlice, powstałe jedynie dzięki instynktowi społecznemu człowieka i jego dążeniu do gromadnego życia spotyka się w grach ludu wiejskiego na wsi. Dzieje się to przeważnie w zimie a wszystko się mieści w zwyczajnej izbie którejś z większych chat. Czasu jest w zimie najwięcej, a rozrywek najmniej — jeśli mowa o wsi oczywiście. Nic więc dziwnego, że zostały samoistnie stworzone takie gromadki, które noszą wszelkie cechy społecznego życia i kulturalnych dążeń ludzi.

Taka zwyczajna izba bardzo się różni od innych izb mieszkalnych. Inny tu jest system umeblowania, przystosowany do pracy i do zabawy, inny wygląd zewnętrzny pole-

W świetlicy pomagamy sobie nawzajem.

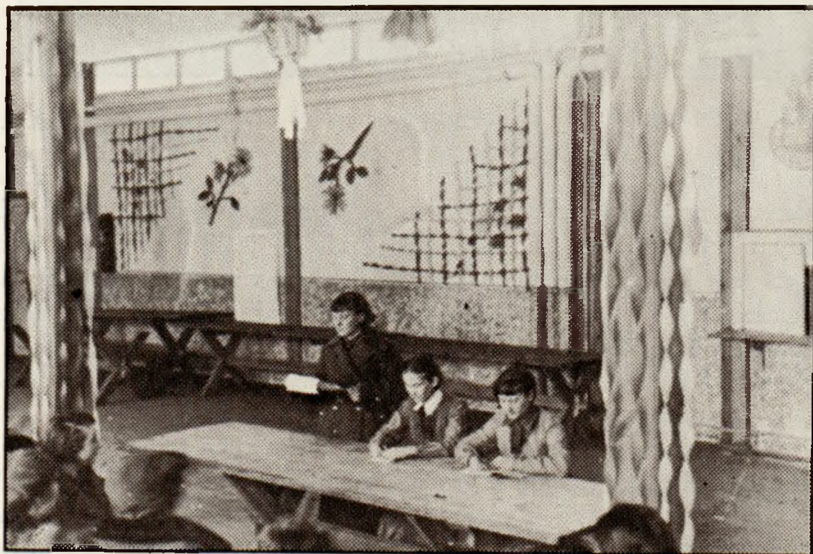
gający na bogatym zdobnictwie, składają bowiem się na to różne siły i inowacje — nie tylko gospodarka lokalu, inna jest zupełnie atmosfera i zupełnie inne życie.

Z takich prymitywnych świetlic zawsze wieje na całą okolicę dziwny i nie zawsze dostrzegalny powiew rodzimej kultury. W takich bowiem świetlicach powstały nasze piękne pieśni ludowe, ułożone przez domorosłych kompozytorów i poetów z bożej łaski. Dla przystrojenia tych świetlic wykonano większość pięknych wycinanek, firanek i malowanek. Tutaj odbywały się wesołe „wieczornice", zabawy jakże się różniące od zabaw karczemnych. Do takiej świetlicy najczęściej zajrzała książka i gazeta wspólnie czytana, tutaj odbywały się różne inscenizacje ludowe, uroczystości itd.

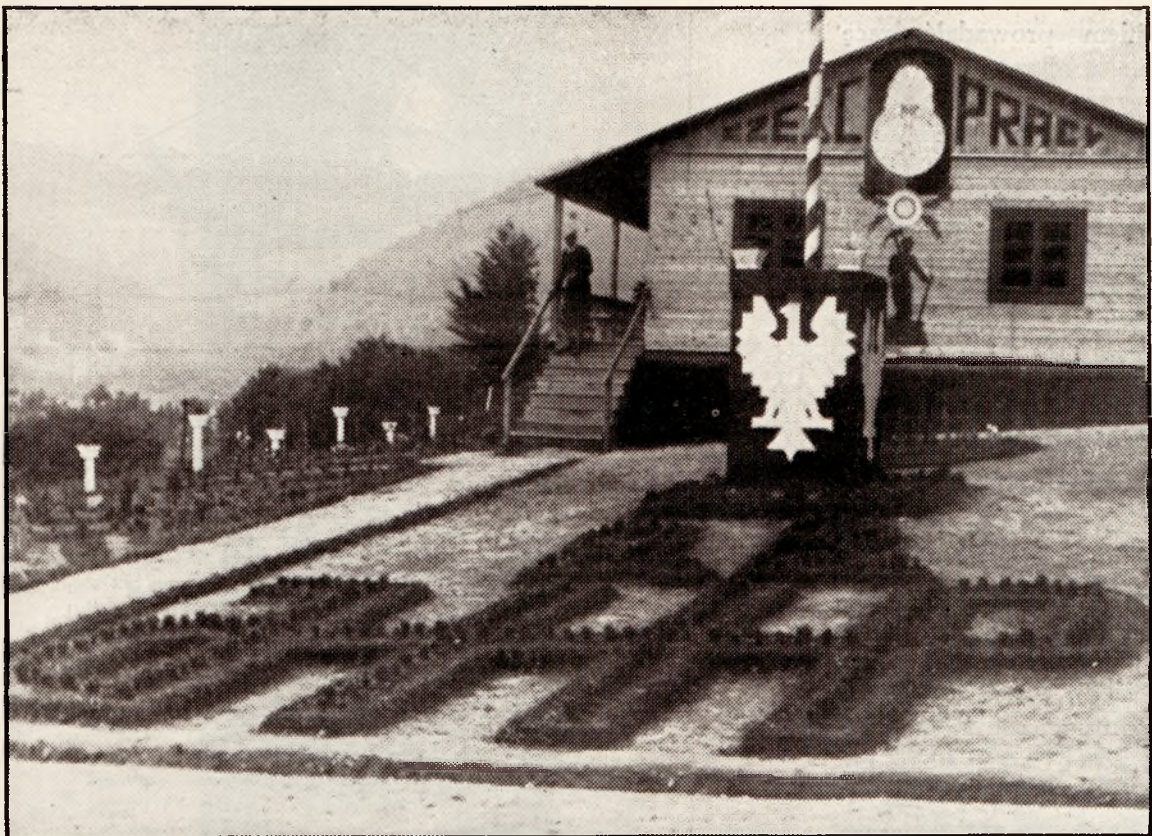
Wszystko to było i jest jeszcze w dużej ilości wypadków bardzo prymitywne, lecz nosi to wyraźne cechy społeczne, wyraża się to pędem człowieka i chęcią życia gromadnego, budowaniem wspólnym wysiłkiem kulturalnych i umysłowych wartości.

Dzisiaj te sprawy uległy zmianie o tyle, że zostały unormowane, ujęte w pewne systemy i reguły. Okazało się bowiem, że nic ludzi tak nie zwiąże duchowo, nie zespoli przyjacielsko — ani warsztat pracy, ani kawiarnia, ani prywatne mieszkanie — jak świetlica, która posiada zupełnie swoistą atmosferę i jest wspólną własnością wszystkich. Ona jest miejscem, gdzie odbywa się praca i wesoła zabawa, odpoczynek i rozrywka kulturalna oraz te wszystkie elementy, które się składają na całość życia społecznego. Dlatego świetlica jest pierwszą troską każdej organizacji, każdego środowiska.

Dzisiejsze życie społeczne jednak jest ujęte w pewne systemy, aby działanie jego było sprawne i wciąż rozwojowe. Dlatego też i świetlica jako punkt centralny życia grup społecznych, musi mieć

Kursy dokształcające w świetlicy dla młodzieży robotniczej.

Zdolności dekoracyjne świetliczan ujawniają się także w ozdabianiu placu gier i zabaw.

swój system, plan działania i stworzone warunki, aby mogła spełniać swoje właściwe zadania.

Jak umeblować świetlicę

Lokal, to jeden z kilku ważnych warunków, od spełnienia którego zależy całość pracy. Jego położenie w terenie i wielkość mają znaczenie pierwszorzędne, są to jednak sprawy względnie łatwe do uregulowania, zajmijmy się więc jego wnętrzem.

Jeśli już jest przeznaczony na świetlicę lokal, to istnieją wówczas tylko dwa problemy, jego umeblowanie i udekorowanie.

Umeblowanie każdego pokoju jest sprawą na ogół łatwą, umeblowanie świetlicy jednak nasuwa szereg trudności ze względu na zastosowanie tego wnętrza do różnego rodzaju prac. Tutaj będą się odbywały różne zebrania ogólne, zabawy, wieczory towarzyskie i odczyty. Tu będzie czytelnia pism i książek oraz gry różnego rodzaju. Często równocześnie będzie czynna czytelnia i będzie się odbywało jakieś małe posiedzenie konferencyjne itd. Nie rzadko też odbędzie się jakaś poważna impreza np. akademia okolicznościowa, inscenizacja lub przedstawienie wymagające widowni i sceny.

Oto kilka przykładów różnych czynności, do których umeblowanie i udekorowanie stałe świetlicy musi być przystosowane i stale przygotowane aby nie potrzeba całości rujnować, specjalnie i gruntownie przemeblowywać stosownie do każdej imprezy i każdego rodzaju prac.

Zastrzec przy tym należy, iż bierzemy pod uwagę najskromniejsze warunki lokalne, w których najtrudniej jest pracę regulować, bierzemy jeden obszerny pokój, mogący pomieścić swobodnie kilkadziesiąt osób. Doświadczenie bowiem wykazuje, że przy dobrym rozmieszczeniu elementów wnętrza, w tego rodzaju lokalu można

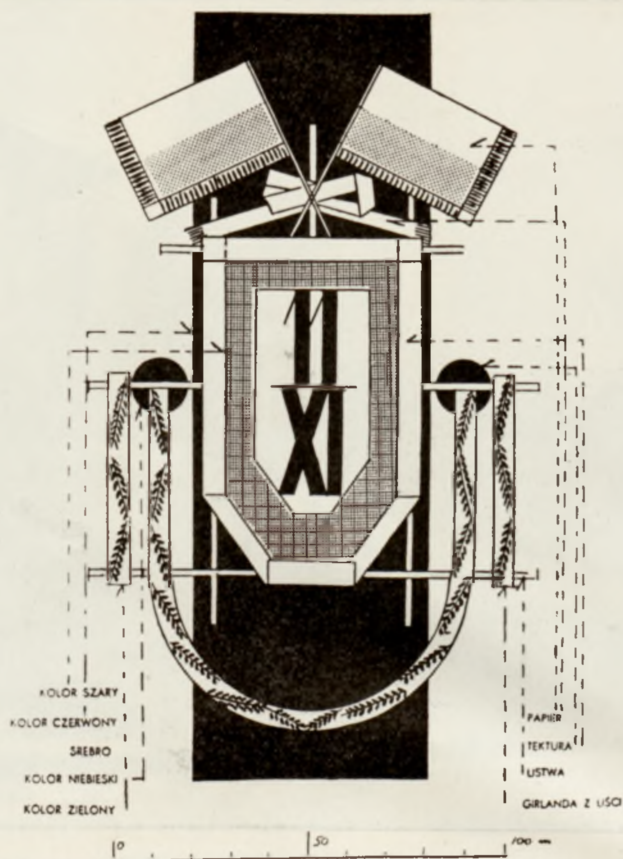

Jednym z centralnych punktów świetlicy jest gazetka ścienna.

z powodzeniem prowadzić pracę świetlicową.

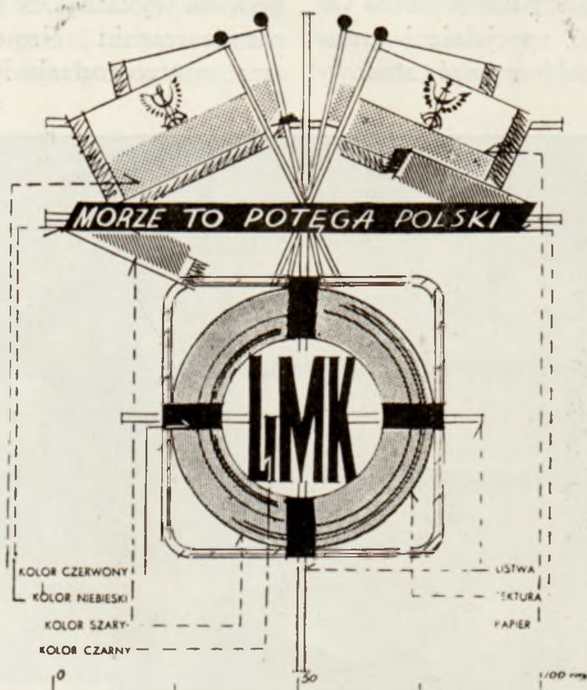
Przede wszystkim więc musi być wykorzystana przestrzeń pod ścianami, gdzie się znajdzie szereg ławek lub krzeseł jako stałe miejsce do siedzenia. W kącie t.zw. bibliotecznym, obok szafy z książkami stół-czytelnia. Miejsce zaś do gier stołowych musi się znaleźć już w innym rogu sali, by grający nie zakłócali spokoju czytającym. Inne znów jakieś pośrednie miejsce będzie przystosowane do małych zebrań czy zwyczajnych rozmów. Te sprawy zależne ściśle od lokalu, muszą jednak tak być regulowane by kilka rodzai prac mogło się odbywać równocześnie bez wzajemnej dla siebie szkody. Miejsca siedzące znajdujące się pod ścianami w przeważnej i stałej ilości nie przeszkadzają żadnej zabawie ruchomej i stale są przygotowane do większych zebrań, miejsca przy tym zajmują niewiele.

Miejsce oddalone najbardziej od drzwi będzie przeznaczone na ewentualną scenę dla inscenizacji. Nie należy więc w tym punkcie ustawiać ciężkich mebli wymagających kłopotliwego przenoszenia w razie potrzeby.

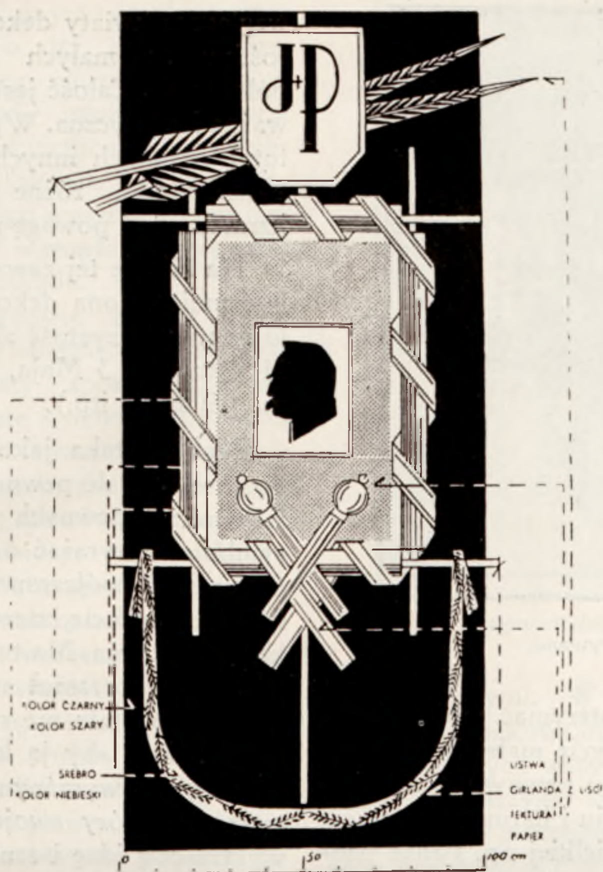
Święto Niepodległości 11 listopada — fragment dekoracji.

W naszej pracy świetlicowej wprowadzamy inscenizowany teatr żywy, polegający na tym, że grupa grająca wiąże się ściśle z całością sali. Scena więc staje się w większości wypadków rekwizytem niepotrzebnym, wszystko się odbywa na płaszczyźnie podłogi. Jeśli jednak zachodzi konieczność sceny, to w każdym razie nie należy jej montować na stałe w tak skromnym lokalu zastępujemy to sceną prowizoryczną do czego w zupełności nadają się połączone ze sobą ławy. Podobnie prowizoryczna jest kurtyna.

Święto morza — projekt dekoracji.

Całość umeblowania powinna spełniać więc zasadniczo trzy zadania. Pierwsze polegające na tym, aby w świetlicy mogło się odbywać równocześnie kilka różnych czynności bez szkody dla siebie. Drugie wyrażające się sensownym i stałym wykorzystaniem miejsca (pod ścianami i kąty) z pozostawieniem maksimum miejsca na środku sali. Trzecie ograniczające się do wprowadzenia niezbędnej ilości mebli jako czynnika wyraźnie użytkowego, który spełnia też rolę dekoracyjną i estetyczną o czym pomówimy w następnym rozdziale.

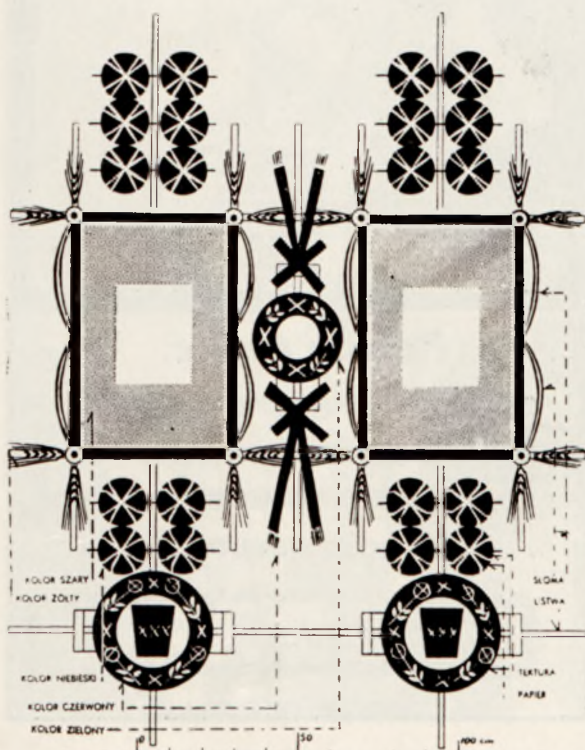
Rocznica śmierci Marszałka — dekoracja centralna.

Dekoracja świetlicy

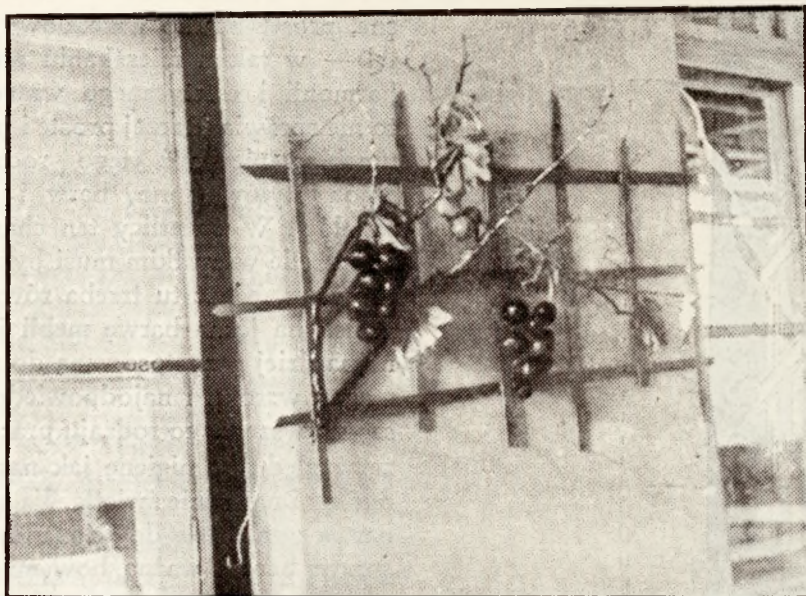
Rozdział poprzedni traktował jedynie o urządzeniu użytkowym świetlicy, dlatego pominęliśmy — celowo zresztą — sprawę wartości estetycznych mebli, oraz szeregu innych niezbędnych przedmiotów użytkowych, które są równocześnie elementami dekoracyjnymi. Przedmioty te jako bardzo ściśle związane ze sprawą dekoracji artystycznej wnętrza zostaną omówione obecnie.

Zbyteczną — wydawałoby się na pozór — sprawą jest omawianie umeblowania z punktu widzenia czysto estetycznego. Są to bowiem zjawiska, z którymi stykamy się wszędzie i ciągle, jesteśmy z tym obznajomieni. Niestety w praktyce rzeczy te nie wyglądają tak korzystnie. Błędem zasadniczym jest brak harmonii. A powszechnie wiadomą jest sprawą, iż każde wnętrze wówczas tylko ma estetyczny wygląd jeśli jest tam harmonijny układ i stosunek wszystkich elementów. W mieszkaniu, gdzie przy dębowym, fornirowanym stole będą stały wyplatane fotele, obok barokowa szafa, chiński parawan, ława góralska koło pluszowej otomany a dalej nowoczesne, proste biurko i metalowy fotel — w takim mieszkaniu niema harmonii i estetycznego wrażenia to nie sprawia. Raczej proste i tanie umeblowanie niż tego rodzaju zbiór stylów, form, barw i materiałów. W świetlicy ten charakter przede wszystkim musi być zachowany. Kłaść tu trzeba również nacisk na jasną barwę mebli jako najbardziej przystosowaną do wymagań wzroku i najodpowiedniejszą do wszelkiego rodzaju prac tak ze względu na higienę jak nastrój ogólny i natężenie światła. Ta sama barwa odnosi się do ścian. Jest to sprawa bardzo ważna, bowiem barwa wywołuje to co nazywamy nastrojem ogólnym a często jest regulatorem naszych nastawień psychicznych. W nowoczesnych domach pracy niema miejsca ani dla ciemnej farby na ścianie ani dla ciemnej a nawet jasnej lecz wzorzystej tapety. Jedynie jasna i zupełnie gładka płaszczyzna pozwala czuć się swobodnie i szeroko oddychać.

Tak pomyślane kolorystycznie wnętrze jest terenem do rozwinięcia na nim dekoracyjnej pracy. Praca ta ściśle wiąże się z przystosowaniem świetlicy do pewnych zadań. Ponieważ w każdej

Dożynki — projekt dekoracji głównej ściany świetlicy.

Ściany należy zdobić prostymi motywami.

świetlicy muszą się znajdować: godło państwa i portrety najwyższych dostojników, przeto wybieramy jedną ścianę, którą nazywamy honorową. Przed tą ścianą będzie stał zawsze stół prezydialny na wszelkich posiedzeniach, przed nią będą się odbywały wszelkie uroczyste obchody. Ona też winna być dekorowana najbogaciej a równocześnie najpoważniej i najdostojniej. Powagę taką otrzymać można jedynie przez użycie małej ilości barw i elementów o pewnym symbolicznym znaczeniu i harmonii estetycznej. Na wielkiej np. fladze państwowej wiszącej pionowo znajduje się orzeł i portrety, niżej pięknie skomponowane w dekoracyjnym materiale godło organizacji. Między te elementy wkomponowane wieńce z kwiatem lub igliwia względnie kwiaty dekoracyjne czy rośliny na małych dyskretnych półeczkach. Całość jest prosta, poważna i estetyczna. Wprowadzanie tutaj wszelkich innych ozdób jak ornamentacja, różne obrazki etc. harmonię tę i powagę rozbija.

Rozstrzygnięcia konkursów winny być ogłaszane na ciekawie pomyślanych plakatach.

Na ścianie tej zawsze też może być umieszczona dekoracyjna makieta na uroczystość aktualną (np. 11 listopada, 3 Maja, Święto Morza, 19 marca itp.).

Makieta taka jako dekoracja dostosowana do pewnej uroczystości winna w pewnych plastycznych symbolach wyrażać ów uroczysty moment. Współczesna sztuka polega na prostocie, szczególnie sztuka dekoracyjna. Ma to ten cel, aby widz nie rozpraszał swojej uwagi na drobne i nic nie mówiące elementy, lecz aby ją koncentrował na jednym wyraźnym punkcie i motywie, który swoją symboliką wyraża całą ideę i sens danej uroczytości.

Dlatego te rzeczy winny być proste w formie i małej ilości barw.

Ten fragment sali nadaje ton jej innym fragmentom (ścianom), które podlegają pracy zdobniczej. Fragmenty te nie muszą oczywiście być tak poważne lecz muszą zachować ten sam umiar kompozycyjny, rysunkowy i kolorystyczny, t. zn. muszą być bardzo spokojne, nie przeładowane lecz proste. Szereg potrzebnych do pracy świetlicowej przedmiotów jak np. tablica ogłoszeń, gazetka jesienna, tablica biblioteczna i informacyjna czasopism, tablica sportowa i krajoznawcza, skrzynka pytań i odpowiedzi, wieszadła na gazety itp. nie powinny być tylko przedmiotami użytkowymi lecz i elementami dekoracyjnymi ściany.

Zwyczajna deska sosnowa obramowana srebrną listwą i ozdobiona u góry fotomontażem krajoznawczym z odpowiednim napisem stanowi motyw dekoracyjny. Lecz ta sama tablica matowana na czarno z jedynym napisem białymi literami już tym estetycznym przedmiotem nie jest. To samo się odnosi do wszystkich tablic, które pew-

nym dekoracyjnym rysunkiem winny mówić o jej przeznaczeniu.

Oprócz tego rodzaju elementów dekoracyjnych istnieje dekoracja stała lokalu świetlicowego i zdobnictwo nieużytkowe. Jest to udekorowanie całego wnętrza lokalu mające spełniać warunki jedynie estetycznego wyglądu.

W tej sprawie istnieje jedno największe niebezpieczeństwo dość często niestety spotykane, t. zn. przeładowanie wnętrza motywami zdobniczymi. Straszny natłok różnych wycinanek, chorągiewek, ornamentów, szlaków itp. sprawia wrażenie ciasnoty, tłoku i braku przestrzeni. Są to sprawy wrażeniowe, których należy unikać, przeciwstawiając im wrażenie inne: dużej przestrzeni, czystości i prostoty.

Jeden płaski szlak biegnący u szczytu ścian wokół sufitu przetnie barwną linią całą salę. Szlak taki musi być prosty, składać się z małej ilości motywów i barw. Jeden znak symboliczny, np. rodło, umieszczony w jednakowym od siebie oddaleniu a związany jakimś ornamentem roślinnym zupełnie wystarcza.

Sufit należy zawsze pozostawić bez dekoracji, gdyż inaczej nie sposób uniknąć wrażenia ciasnoty, która nas z góry przytłacza jakimś ciężarem. Jedynie jasne abażury na lampy są punktami barwnymi na czystej przestrzeni sufitu.

Płaszczyzny ścian w miarę miejsca można ozdabiać stosownie (jak to wyżej mówiliśmy) do przeznaczenia tych ścian, względnie równie prostą jak ów szlak górny — ornamentacją zamkniętą w kwadracie czy prostokącie.

Popisem do pracy dekoracyjnej jest każda zabawa w świetlicy, szczególnie zabawa o pewnym określonym charakterze, np. jasełka, nowy rok, dożynki etc. Wówczas całość dekoracji musi nosić jeden charakter okolicznościowy, przystosowany do uroczystości.

Technika dekoracji

Dekoracja jest dziedziną sztuki plastycznej, dysponuje więc tymi samymi co plastyka możliwościami technicznymi. W naszych warunkach jednak nie będziemy brali pod uwagę tych wszystkich możliwości, ograniczymy się jedynie do papieru jako materiału dekoracyjnego najbardziej popularnego, taniego, łatwego w opracowaniu i dającego olbrzymią rozmaitość efektów. Jest to materiał zasadniczy we współczesnej dekoracji, który w dużym stopniu wyrugował farbę. O wiele łatwiej bowiem pokryć pewną płaszczyznę barwnym papierem niż ją gładko zamalować farbą. Farba względnie kolorowa kreda używana jest tylko w wypadkach koniecznych do wyrazistego podkreślenia drobnych szczegółów. Operując papierem przy dużej płaszczyźnie należy wyzyskiwać możliwości bryły, jakie można osiągnąć z papieru. Jeśli np.

Fragment dekoracji świetlicy — propaganda oszczędności.

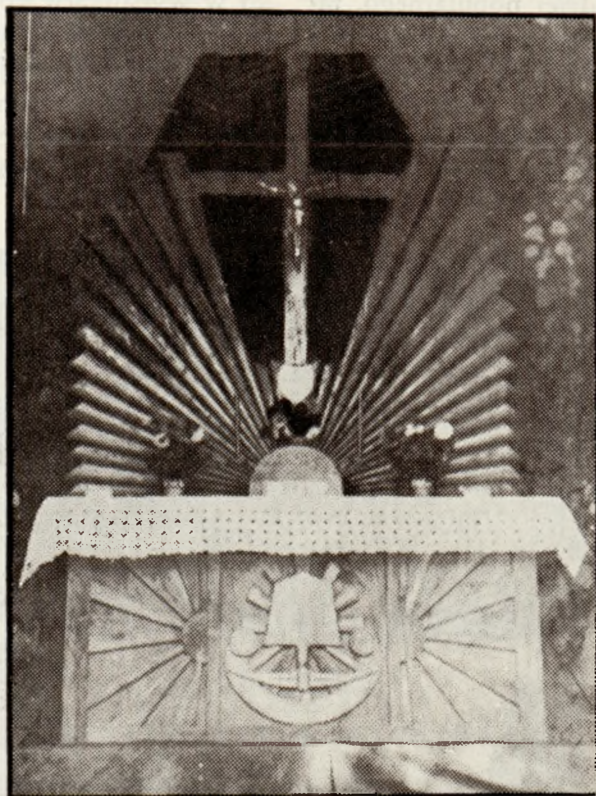
Fragment wystawy w szkole robót ręcznych i gospodarstwa domowego.

jest makieta na święto Morza, nie wystarcza naklejenie płaskiej sylwety z papieru, lecz trzeba tę sylwetę uwypuklić przez wycięcia według wymogów formy i bryły naturalnego okrętu. Jeśli jest dekoracja abstrakcyjna np. na 12.V. (śmierć Marszałka Piłsudskiego) mamy takie elementy jak wężyki generalskie, litery, buławy, gałęzie laurowe itp. Otóż te wszystkie przedmioty należy w miarę możności uwypuklić, upodobnić do bryły naturalnego kształtu nie naklejając ich płasko lecz jedynie brzegami. Sposobów tu jest ilość niezliczona zależna od kompozycji, tematu i inwencji artystów.

Przy organizowaniu przedstawień nie trzeba przygotowywać wyszukanych dekoracji.

Należy jednak stale zwracać uwagę na harmonię barwną, bowiem od niej jedynie zależy estetyczny wygląd całości, ona tylko sprawia miłe wrażenie na widzu. Harmonia ta polega na prostocie kształtu i dostosowaniu wzajemnym koloru, który musi wiązać się swoją wewnętrzną wymową z charakterem chwili. Dekoracja na zabawę może mienić się bogactwem barw z sobą zgranych, lecz dekoracja na jakąś uroczystość musi ilość barw ograniczyć do minimum, tak jak się ogranicza w takich momentach ubiór własny.

Ołtarz — wykonany przez junaków na obozie pracy.

Słowo końcowe

Świetlica jest terenem różnej działalności, tam pracuje się i bawi, w niej się też odpoczywa.

Pewne jest wszakże jedno, że świetlica jest płaszczyzną, na której się ludzie zżywają z sobą i gdzie musi panować nastrój zgodnej przyjaźni. Kierownictwo organizacyjne dba o to, by grupa społeczna działała sprawnie w swej pracy. Sam lokal jednak winien wytwarzać atmosferę ciepłą i miłą, gdzie każdemu jest dobrze, każdy się czuje jak u siebie w domu, z chęcią pracuje i z przyjemnością odpoczywa. Zadanie to spełnia ta właśnie estetyczna sprawa wnętrza a jeśli można to i terenu, na którym się lokal świetlicowy znajduje.

S. Rassalski.

NASTĘPNY NUMER „P O L S K I" POŚWIĘCONY BĘDZIE DZIEJOM KSIĄŻKI POLSKIEJ.